

Бутенко Гліб Ярославович,
аспірант кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції
навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: glebutenko@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4583-3240>

КОНЦЕПЦІЯ НЕЗВОРОТНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ДЕРЖАВИ У ВІДНОСИНАХ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ: МЕХАНІЗМ «ЦИФРОВОГО ЗАМКА» ТА УРОКИ ЧОТИРЬОХ КРАЇН

Анотація. У статті обґрунтовано концепцію підвищення суб'єктності держави у відносинах з міжнародними фінансовими організаціями (МФО), що спирається на принцип незворотності переходу від патерналістської до партнерської моделі взаємодії через механізм «цифрового замка». Теоретичну рамку складають концепції суверенної аналітичної спроможності, «ефекту храповика» (ratchet effect) як інструмента інституційної незворотності та чотиричленна типологія моделей співпраці держав з МФО (патерналістська, перехідна, партнерська, конкурентна). Доведено, що суб'єктність, побудована виключно на юридичних гарантіях, є зворотною – закони скасовуються простою більшістю парламенту, інституції слабшають під тиском, – тоді як вбудовування аналітичних механізмів у цифрову інфраструктуру робить повернення до асиметричної залежності технічно і репутаційно дорожчим за рух уперед. Емпірична база охоплює ретроспективний аналіз трансформаційних циклів Польщі, Південної Кореї, Ізраїлю та Чилі (1985–2026 рр.) за єдиною схемою. Виявлено спільний знаменник чотирьох траєкторій: у жодному випадку перехід від позичальника до партнера не передував створенню незалежної аналітичної інституції (KDI у Кореї, DIPRES у Чилі, Фіскальна рада в Польщі, команда Бруно в Ізраїлі) – саме вона виступає передумовою, а не наслідком, макроекономічної стабілізації. Запропоновано концепцію трьох стратегічних конверсій для України: трансформації ERA у систему спільного управління з G7; заміщення зовнішньої обумовленості МВФ добровільною імплементацією *acquis communautaire*; конверсії оборонно-технологічного потенціалу у високотехнологічний експорт. Кожна конверсія закріплюється цифровим замком у DREAM, ProZorro та Reform Tracker. Обґрунтовано архітектуру чотирьох інституційних стовпів – аналітичного, законодавчого, дипломатичного, легітимізаційного, – поєднаних цифровим каркасом. Мінімальна ресурсна конфігурація становить менше 0,05 % державного бюджету.

Ключові слова: публічне управління; управління ризиками; міжнародні фінансові організації; МВФ; цифровий замок; ефект храповика; суверенна аналітична спроможність; *Ukraine Facility*; ERA; *acquis communautaire*.

Як цитувати: Бутенко Г. Я. Концепція незворотної суб'єктності держави у відносинах з міжнародними фінансовими організаціями: механізм «цифрового замка» та уроки чотирьох країн. *Актуальні проблеми державного управління*. 2026. № 1 (68). С. 30–47. <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2026-1-02>

In cites: Butenko, H. Ya. (2026). The concept of irreversible state subjectivity in relations with international financial organisations: the "digital lock" mechanism and lessons from four countries. *Pressing Problems of Public Administration*, 1 (68), 30–47. <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2026-1-02> [in Ukrainian].

Постановка проблеми в загальному вигляді. Війна оголила те, що у мирний час залишалося на периферії наукової дискусії: Україна критично залежить від зовнішнього фінансування, але не має дієвих інструментів впливу на його умови. За тридцять років співпраці з МВФ, Світовим банком та іншими міжнародними фінансовими організаціями (далі – МФО) склалася модель, де Київ виступає радше прохачем, ніж партнером. Середній рівень виконання п'ятнадцяти програм Міжнародного валютного фонду в період 1994–2026 рр. становить 53,5 % – показник, що відображає не «недисциплінованість» позичальника, як це нерідко подається у звітах персоналу Фонду, а структурну невідповідність між шаблонами обумовленості, каліброваними на країни з розвиненими бюрократіями, і реальною абсорбційною спроможністю українського апарату публічного управління [2; 4].

Станом на 2026 рік ситуація якісно інша за ту, що мала місце у попередні десятиліття. Механізм надзвичайних доходів від заморожених активів (Extraordinary Revenue Acceleration – ERA) забезпечив у 2025 р. до 70 % бюджетної підтримки [19]. Безпосередньо від МВФ надійшло лише 1,7 % зовнішніх фінансових потоків, проте саме через обумовленість Фонду відкривається доступ до решти 98,3 % [18]. Об'єднана матриця реформ налічує 314 заходів і 520 індикаторів зі щоквартальним навантаженням близько двадцяти маяків [8]. Потреби повоєнного відновлення оцінюються у 524 млрд дол. – сума, що кратно перевищує річний ВВП [26]. У такій конфігурації традиційний дискурс «залучення зовнішньої допомоги» втрачає пояснювальну силу. Запитання перестає бути технічним («як отримати більше коштів?») і стає політико-управлінським («як зберегти суверенний простір для власних рішень у відносинах із кредиторами?»).

Відповідь на це запитання не тривіальна. Формальна відмова від співпраці з МФО неможлива – ані економічно, ані політично. Водночас збереження наявної моделі означає відтворення циклу, який тридцять років повторюється з мінімальними варіаціями: незавершена програма – репутаційні втрати – жорсткіша обумовленість наступного раунду – чергове невиконання. Перервати цей цикл можна лише через зміну логіки відносин – від реактивного виконання зовнішніх вимог до методологічної паритетності. Однак одне питання залишалося без концептуальної відповіді: як зробити цей перехід незворотним? Закони скасовуються простою більшістю, аналітичні команди розформовуються адміністративною постановою, інституції слабшають під тиском. Теза, що лежить в основі цієї статті, пропонує шлях виходу через вбудовування аналітичних і контрольних механізмів у цифрову інфраструктуру, де ефект храповика робить відступ дорожчим за рух уперед.

Огляд літератури. Проблема взаємодії суверенних держав з МФО має глибоку теоретичну традицію. Дж. Стіглиц сформулював класичну критику «вашингтонського консенсусу», показавши, як стандартні рецепти Фонду ігнорували інституційну специфіку країн-позичальників [23]. Д. Родрік обґрунтував концепцію «політичного простору» (policy space) – права держав самостійно обирати модель розвитку в межах, сумісних з глобальною інтеграцією [22]. К. Рейнхарт і К. Рогофф у дослідженні восьми століть фінансових криз зафіксували стійку закономірність: і позичальники, і кредитори щоразу переконують себе, що «цього разу буде інакше» – і щоразу помиляються [21].

Теоретичний апарат управління ризиками у сфері публічних фінансів суттєво розвинувся після кризи 2008 р. Т. Авен обґрунтував перехід до «науки

про аналіз ризиків» для ситуацій, коли ані ймовірності, ані правильні моделі невідомі [10]. Н. Таліб увів у науковий обіг концепцію «чорних лебедів» – подій із товстохвостими розподілами, що не вкладаються у стандартні ймовірнісні моделі [24]. В. Маршо зі співавторами систематизували методологію прийняття рішень в умовах глибокої невизначеності (DMDU), що замінює один «оптимальний» план набором адаптивних стратегій із заздалегідь визначеними «точками перегляду» [19].

Інституційний вимір проблеми розкрили Д. Аджемоглу та Дж. Робінсон, які показали визначальний вплив якості внутрішніх інститутів на ефективність зовнішньої підтримки [9]. Д. Блейк і А. Пейтон на основі систематичного аналізу правил голосування у 266 міжурядових організаціях показали, як дизайн voting rules – насамперед зважене голосування МВФ і Світового банку – формує структурну асиметрію впливу між країнами-акціонерами і суттєво обмежує переговорну позицію країн-позичальників [12]. Г. Берд з колегами досліджує політичну економію кредитування МВФ, виявляючи, як геополітичні інтереси великих держав впливають на рішення про надання позик [11].

В українській науковій традиції проблематика публічного управління ризиками у сфері зовнішніх запозичень розробляється фрагментарно. С. Гасанов системно аналізує фінансову позицію України в умовах внутрішніх і зовнішніх шоків, артикулюючи межі стандартного інструментарію оцінки ризиків за умов війни [5]. Ю. Радіонов обґрунтовує методологічні засади дослідження управління ризиками у публічному секторі, акцентуючи на невизначеності як неусувній характеристиці українського контексту [6]. Попередні публікації автора систематизували методологічну рамку аналізу ризиків у співпраці України з МФО та запропонували інструментарій кількісного вимірювання асиметрії відносин [1 – 4]. Втім, комплексного дослідження, яке б розглядало публічне управління ризиками як інструмент захисту суверенітету в умовах одночасної війни, масштабного відновлення та євроінтеграції, в українській науці наразі немає. Саме ця прогалина визначає дослідницьку нішу статті.

Мета статті – розробити концепцію незворотної суб'єктності держави у відносинах з МФО на основі аналізу трансформаційних циклів чотирьох країн-прецедентів та обґрунтувати механізми її практичної реалізації для України в горизонті 2026–2030 рр.

Методологія дослідження. Теоретична рамка статті побудована на перетині трьох концептуальних блоків, поєднання яких дозволяє бачити проблему не фрагментарно, а системно. Першим блоком виступає концепція суверенної аналітичної спроможності – здатності національних органів публічного управління самостійно верифікувати оцінки ризиків кредитора та пропонувати альтернативні прогностичні сценарії. Вона ґрунтується на інституційному аналізі правил голосування у міжнародних організаціях, розвинутому Д. Блейком і А. Пейтон [12], та на роботах Т. Авена про науку аналізу ризиків [10]. Другим блоком є теорія «ефекту храповика» (ratchet effect) як інституційного механізму незворотності: ідея, що деякі зміни зручно вводити, але важко демонтувати, оскільки це вимагає координованих зусиль значно більшого масштабу [9]. Третій блок – чотиричленна типологія моделей співпраці держав з МФО (патерналістська, перехідна, партнерська, конкурентна), що операціоналізує траєкторію трансформації як послідовність дискретних якісних переходів, а не як плавну безперервність.

Емпірична перевірка здійснюється через чотириступеневу процедуру: ретроспективний порівняльний аналіз трансформаційних циклів Польщі, Південної Кореї, Ізраїлю та Чилі (1985–2026 рр.) за єдиною схемою – вхідні умови, програми МФО, точка перелому, інструменти трансформації, поточний статус; кількісна діагностика позиції України за авторськими індикаторами мультиплікатора доступу, курсової чутливості та коефіцієнта абсорбції [2; 4]; інституційний аналіз українських аналітичних ресурсів з точки зору функціональної спроможності генерувати альтернативну оцінку ризиків; матричний метод зіставлення чотирьох інституційних стовпів з міжнародними прецедентами. Інформаційну базу склали Staff і Country Reports МВФ, матеріали Світового банку (RDNA4), звіти НБУ та НІСД, огляди ОЕСР щодо DIPRES і Фіскальної ради Польщі, нормативні акти ЄС щодо Ukraine Facility.

Розкриття використання генеративного штучного інтелекту. Концепція статті, її наукова новизна, 100%-во усі аналітичні твердження, а також ідейний зміст усіх чотирьох рисунків повністю належать автору. Для допоміжних завдань, що прямо не впливають на наукову новизну, використовувалися інструменти генеративного штучного інтелекту (Claude Opus 4.5, Anthropic). Їх застосовано у чотирьох напрямках: (1) пошук та агрегація релевантних іноземних публікацій у наукометричних базах Scopus і Web of Science за тематичними запитами автора; (2) верифікація DOI, ISSN і повних бібліографічних записів україномовних та іноземних джерел у форматах ДСТУ 8302:2015 і APA 7; (3) технічна візуалізація рисунків за структурою та описом, сформульованими автором; (4) коректорська вичитка фінального тексту на предмет орфографічних та пунктуаційних помилок. Жодна сутнісна теза, інтерпретація фіскальних даних, типологічне розрізнення моделей або оцінка прецедентів не генерувалися інструментами ШІ; автор несе повну відповідальність за зміст і висновки статті.

Виклад основного матеріалу.

1. Діагностика позиції України у відносинах з МФО на початок 2026 р. Перш ніж говорити про концепцію виходу, варто розібратися, в чому саме ми перебуваємо. На початок 2026 р. позиція України визначається трьома кількісними параметрами, кожен з яких зафіксований офіційними даними. Мультиплікатор доступу $Mg = 58,2$ означає, що Фонд безпосередньо забезпечує лише 1,7 % зовнішніх фінансових потоків, але через обумовленість контролює доступ до решти 98,3 % [2; 18]. Механізм ERA у 2025 р. покрив 70 % зовнішнього фінансування (37,9 з 52,4 млрд дол.), прив'язуючи бюджетне планування до рішень Ради ЄС та G7 – органів, у яких Україна голосу не має [14; 19]. Коефіцієнт абсорбції Ka коливається в межах 0,52–0,78, що свідчить про невідповідність обсягу зовнішніх вимог та адміністративної спроможності їх виконати: від чверті до половини доступних ресурсів залишаються неосвоєними не через корупцію чи небажання, а через об'єктивну переважність апарату [2].

За типологією моделей взаємодії держави-позичальника з МФО, ці показники відповідають зоні між патерналістською та перехідною моделями – ближче до патерналістської. Формальний суверенітет зберігається, проте реальний простір для власних управлінських рішень звужений до меж, погоджених з кредиторами. Ситуацію ускладнює внутрішня економічна реальність: офіційний борг 108,6 % ВВП розраховується відносно ВВП, що не відображає справжнього розміру економіки. Тіньовий сектор в Україні становить 25–40 % ВВП [17];

якщо рахувати борг відносно легальної частини економіки, реальне навантаження наближається до 140–170 %. Це не арифметика, а ситуація, коли зростаючий податковий тиск, ініційований під вимогами Фонду, досягає порогу, за яким легальний бізнес мігрує у тінь [5]. Розірвати це замкнене коло без перебудови самої моделі відносин з кредиторами неможливо.

Період 2026–2030 рр. – це вікно можливостей для зміни моделі, але вікно, відкрите не назавжди. Геополітична увага – ресурс вичерпний: жодна з країн-прецедентів не зберігала пріоритетного статусу у кредиторів довше п’яти–семи років після пікової кризи. Вже видно перші ознаки звуження вікна – скорочення фінансування з боку США, послаблення сигнальної функції Бреттон-Вудських інституцій. Саме тому діагностика повинна вести не до споглядальних висновків, а до дій.

2. Чотири траєкторії трансформації: спільний знаменник. Вибір Польщі, Південної Кореї, Ізраїлю та Чилі для порівняльного аналізу зумовлений тим, що кожна з цих держав вирішувала саме те завдання, яке стоїть перед Україною у 2026 р. і далі – перехід від асиметричної залежності у відносинах з МФО до суверенного управління ризиками у сфері публічних фінансів. Польща пройшла повний цикл програм МВФ (від стабілізаційних до страхових) і добровільно відмовилася від підтримки Фонду, синхронізуючи реформи з євроінтеграцією [15; 27]. Південна Корея інтерналізувала зовнішню обумовленість, перетворивши вимоги Фонду на внутрішню програму дій, і скоротила залежність до чотирьох років [16]. Ізраїль зберіг суверенітет монетарної та фіскальної політики в умовах постійної безпекової загрози – єдиний релевантний аналог для воєнної економіки [13]. Чилі інституціоналізувала фіскальні правила, що захистили бюджетний суверенітет від волатильності зовнішніх доходів – проблема, структурно подібна до залежності України від ERA [20].

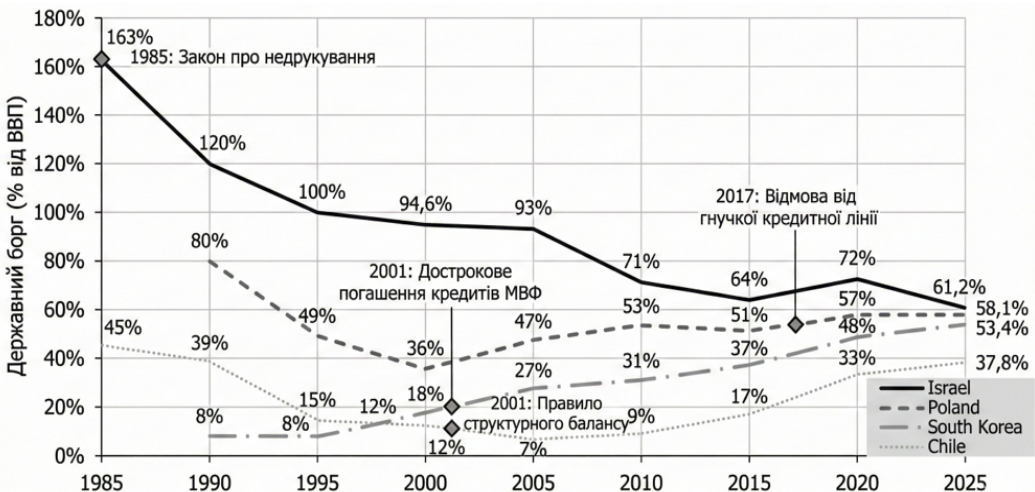

Рисунок 1. Динаміка співвідношення державного боргу до ВВП Польщі, Південної Кореї, Ізраїлю та Чилі (1985–2025 рр.) із позначенням точок перелому
 Figure 1. Dynamics of the ratio of public debt to GDP in Poland, South Korea, Israel and Chile (1985–2025) with the designation of turning points

*Джерело: розробка автора на основі даних МВФ та ОЕСР [15; 16; 18; 20].

*Source: Author's own work based on data from the IMF and the OECD [15; 16; 18; 20].

Польща розпочала взаємодію з МФО в умовах системної трансформації: гіперінфляція 585 %, бюджетний дефіцит 7 % ВВП, зовнішній борг понад 60 % ВВП [27]. «План Бальцеровича», підтриманий SBA і EFF, виявив обмежену придатність стандартної обумовленості в умовах одночасної зміни економічної системи – програму EFF було призупинено у 1991 р. через невиконання показників. Істотним чинником трансформації стало списання боргу Лондонським клубом на 13 млрд дол. (близько 45 % заборгованості) за умови виконання програм Фонду. Точка перелому настала у 2009 р., коли Польща звернулася не за екстремним кредитом, а за FCL – інструментом для країн із сильними макроекономічними показниками, що не передбачає структурних умов [15]. У 2017 р. FCL було відхилено остаточно. Цикл від першої SBA до остаточної відмови від страхового інструменту тривав 27 років – тривалість, що пояснюється синхронізацією з процесом вступу до ЄС.

Південна Корея продемонструвала найшвидший перехід від платіжної кризи до статусу глобального донора. У листопаді 1997 р. валютні резерви скоротилися до менш ніж 6 млрд дол. при короткостроковому борзі понад 50 млрд дол., борг чеболів сягав 500 % власного капіталу, ВВП у 1998 р. впав на 6,7 % [16]. Пакет допомоги склав 58 млрд дол. (21 млрд СПЗ – МВФ, 10 млрд – Світовий банк, 4 млрд – АБР) з шестиступеневою обумовленістю – від реструктуризації чеболів до ліквідації 787 фінансових установ. Корейський уряд не обмежився формальним виконанням умов – він інтерналізував їх як власну реформу. Загальнонаціональна кампанія «збору золота» сформувала соціальну легітимність реформ, – елемент, що часто лишається поза увагою технократичних аналізів. У серпні 2001 р. Корея достроково виплатила всі кредити МВФ; цикл переходу склав чотири роки.

Ізраїльська стабілізація 1985 р. є прикладом гетеродоксальної програми. Інфляція перевищувала 400 %, бюджетний дефіцит – 17 % ВВП. Програма уряду Ш. Переса поєднала скорочення бюджетних видатків на 7,5 % ВВП, тимчасове замороження цін і зарплат, фіксацію курсу як номінального якоря, Закон про «недрукування» (Non-Printing Law), що забороняє Банку Ізраїлю фінансувати дефіцит через емісію, і тристоронній соціальний пакт між урядом, профспілками та роботодавцями [13]. Принципово важливо для українських паралелей: ізраїльська модель побудована на конверсії оборонних технологій у цивільний експорт – високотехнологічний сектор генерує близько 20 % ВВП та 60 % товарного експорту при оборонних витратах 8,8 % ВВП. Це найближчий з наявних прецедент до ситуації України.

Чилі запровадила правило структурного балансу у 2001 р., законодавчо закріпивши його у 2006 р. законом про фіскальну відповідальність [20]. Правило передбачає оцінювання доходів на основі довгострокових трендів ВВП та цін на мідь, незалежні експертні комітети для прогнозування потенційного ВВП, структурний профіцит 1 % ВВП як цільовий показник. Два суверенні фонди – Фонд пенсійного резерву та Фонд економічної та соціальної стабілізації (FEES) – слугують механізмом стерилізації непередбачуваних надходжень. Саме цей чилійський досвід – не природа дохідного джерела, а механізм стерилізації волатильних доходів – найближчий до виклику управління ERA для України.

Таблиця 1. Порівняльна хронологія програм МФО чотирьох країн (1985–2026 рр.)

Table 1. Comparative chronology of IFI programs in four countries (1985–2026)

Країна	Період	Тип програми	Сума	Обумовленість / зміст
Country	Period	Program Type	Amount	Conditions / Details
Польща	1990	SBA (резервний кредит)	545 млн СПЗ	Лібералізація цін, конвертованість золотого
Польща	1991–1993	EFF (розширене кредитування)	1,22 млрд СПЗ	Приватизація, фіскальна консолідація (призупинено 1991 р.)
Польща	1993–1994	SBA	476 млн СПЗ	Контроль бюджетного дефіциту
Польща	2009–2017	FCL (гнучка кредитна лінія)	6,5–22 млрд СПЗ	Попереджувальний характер, без структурних умов; скасовано 2017 р.
Південна Корея	1997–2000	SBA (МВФ) + МБРР + АБР	58 млрд дол.	Реформа чеболів, лібералізація ринку капіталу, реструктуризація 787 фінустанов
Ізраїль	1985–1987	Грантова допомога США	1,5 млрд дол.	Закон про «недрукування», замороження цін і зарплат
Чилі	1985–1989	EFF	750 млн СПЗ	Реструктуризація зовнішнього боргу
Чилі	2001–2026	Технічна допомога	–	Дотримання правила структурного балансу; суверенні фонди FRP, FEES

*Примітка: SBA (Stand-By Arrangement) – резервний кредит; EFF (Extended Fund Facility) – розширене кредитування; FCL (Flexible Credit Line) – гнучка кредитна лінія; СПЗ (SDR) – спеціальні права запозичення; МБРР – Міжнародний банк реконструкції та розвитку; АБР – Азійський банк розвитку.

*Note: SBA (Stand-By Arrangement) – stand-by credit facility; EFF (Extended Fund Facility) – extended credit facility; FCL (Flexible Credit Line) – flexible credit line; SDR (Special Drawing Rights) – special drawing rights; IBRD – International Bank for Reconstruction and Development; ADB – Asian Development Bank.

**Джерело: систематизовано автором на основі Staff Reports МВФ, документів Світового банку та національних джерел [13; 15; 16; 20; 27].

**Source: compiled by the author based on IMF Staff Reports, World Bank documents, and national sources [13; 15; 16; 20; 27].

Попри відмінність стартових умов і тривалості циклу, чотири траєкторії мають спільний знаменник. У жодному з випадків перехід від позичальника до партнера чи донора не передував створенню незалежної аналітичної інституції, здатної виступати інтелектуальною противагою експертам МФО. Корейський інститут розвитку (KDI) був переорієнтований після кризи 1997–1998 рр. на оцінку реформ корпоративного сектору; паралельно запрацювали КОІСА та EDCF – інструменти донорської активності, які перетворили колишнього позичальника на джерело пільгового кредитування. Чилійська Дирекція бюджету (DIPRES) з 2001 р. виконує функцію розрахунку структурного балансу та управління суверенними фондами. Ізраїльська команда під керівництвом М. Бруно координувала стабілізаційну програму 1985 р. як єдиний центр, що формулював альтернативні сценарії до шаблонів, запропонованих зовнішніми консультантами. Польська Фіскальна рада розпочне діяльність у 2026 р., завершуючи цикл, у якому аналітична функція створюється останньою, а не першою. Це і є головна емпірична знахідка: аналітична інституція у цих країнах – не наслідок, а передмова макроекономічної стабілізації. Перелік відповідних інструментів узагальнено у табл. 2.

Таблиця 2. Інструменти розбудови суверенної аналітичної спроможності у чотирьох країнах

Table 2. Tools for building sovereign analytical capacity in four countries

Країна Country	Інституція Institution	Рік створення / реформи Year of establishment / reform	Функція Function
Півд. Корея	Korea Development Institute (KDI)	1971 / 1998	Економічне моделювання, оцінка реформ корпоративного сектору (чеболів)
Півд. Корея	KOICA / EDCF (Фонд економічного розвитку та співробітництва)	1991 / 1987	Реалізація програм донорства та пільгового кредитування країн із низьким доходом
Чилі	Дирекція бюджету (DIPRES)	2001 (модернізація)	Розрахунок структурного балансу, управління суверенними фондами FRP і FEES
Ізраїль	National Unity Economic Team (команда М. Бруно)	1985	Координація стабілізаційної програми, моніторинг Non-Printing Law
Польща	Фіскальна рада (Rada Fiskalna)	2023 / 2026	Незалежний нагляд за фіскальними правилами, верифікація макропрогнозів уряду

Джерело: систематизовано автором на основі офіційних документів відповідних інституцій та оглядів ОЕСР [13; 15; 16; 20].

Source: Compiled by the author based on official documents from relevant institutions and OECD reviews [13; 15; 16; 20].

Тривалість трансформації не корелює лінійно з глибиною кризи (рис. 2). Кореї знадобилося чотири роки, Ізраїлю – десять, Чилі – п'ятнадцять, Польщі – двадцять сім. Парадокс очевидний: найтяжча інфляційна криза (Ізраїль, 450 %) закрилася швидше, ніж менш гостра польська (585 %, але у системно-трансформаційному середовищі). Пояснення лежить не в економіці, а в політиці інституційного дизайну: Польща свідомо розтягла цикл, синхронізуючи його з 27-річним процесом вступу до ЄС, – у її випадку «тривалість» не є індикатором слабкості, а інструментом. Корея, навпаки, концентрувала інституційне зусилля – реорієнтація KDI у 1998 р. відбулася паралельно з піком програми, а не після неї.

Саме ця деталь – коли, а не що – робить матрицю інструментом діагностики, а не просто ілюстрацією. Для України проєкція у її правий верхній сегмент (найглибша криза + невизначена тривалість) означає не приреченість на повторення польського 27-річного шляху, а розвилку. Якщо аналітичний стовп буде побудовано одночасно з наступним програмним раундом МВФ (горизонт 2026–2028 рр.), траєкторія може наблизитися до корейської за швидкістю, залишившись ближчою до ізраїльської за глибиною конверсії. Якщо ж аналітична функція і далі залишатиметься розподіленою між Мінфіном, НБУ, Рахунковою палатою та НІСД без єдиного центру відповідальності – тривалість зсунеться до чилійсько-польської зони, з відповідною втратою геополітичного вікна. Матриця, таким чином, формалізує не минуле, а розвилку вибору, що стоїть перед Україною наразі.

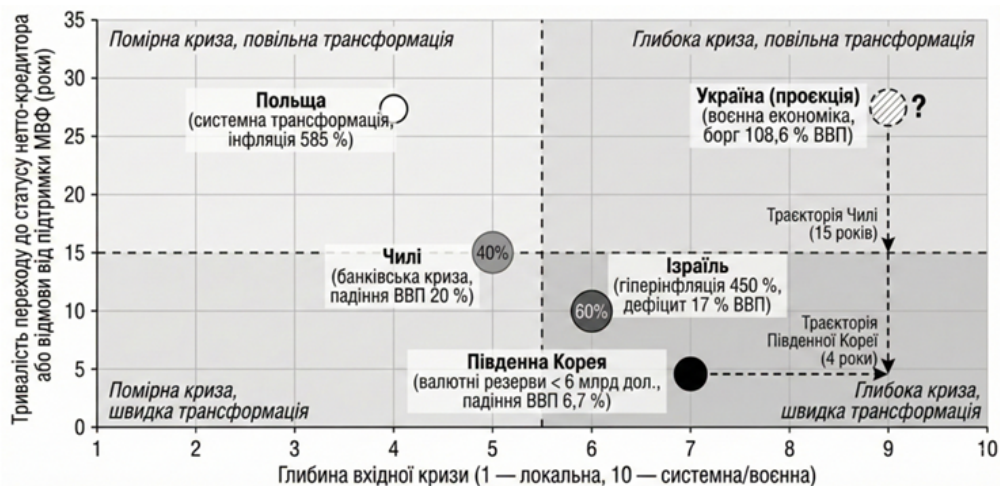

Рисунок 2. Матриця «глибина кризи × швидкість трансформації» із проєкцією позиції України

Figure 2. Matrix “depth of crisis × speed of transformation” with projection of Ukraine’s position

*Пояснення до рисунку 2.6: розміщує країни у координатах «глибина кризи – тривалість переходу»: Корея – 4 роки; Ізраїль – 10; Чилі – 15; Польща – 27 (синхронізація зі вступом до ЄС). Україна проєктується у зону найглибшої кризи (воєнна економіка, борг 108,6 % ВВП); її позиція на осі тривалості позначена як невизначена, оскільки швидкість трансформації залежатиме від параметрів, що на момент аналізу лишаються екзогенними, – зокрема тривалості збройного конфлікту та обсягу міжнародної підтримки відновлення.

*Explanation of Figure 2.6: Places countries on a “depth of crisis – duration of transition” coordinate plane: South Korea – 4 years; Israel – 10; Chile – 15; Poland – 27 (coinciding with EU accession). Ukraine is projected into the zone of the deepest crisis (war economy, debt at 108.6% of GDP); its position on the duration axis is marked as uncertain, since the pace of transformation will depend on parameters that remain exogenous at the time of analysis—in particular, the duration of the armed conflict and the volume of international support for recovery.

**Джерело: розробка автора.

**Source: Author’s own work.

3. Концепція незворотності: три стратегічні конверсії та цифровий замок. Сукупність передумов – геополітичних, безпекових, інтеграційних, економічних, інституційних – окреслює простір можливостей, але не визначає напрямку руху. Для цього потрібна концептуальна основа, що відповідає на конкретне запитання: як зробити суб’єктність незворотною? Суб’єктність, побудована виключно на юридичних нормах, залишається зворотною: закони скасовуються простою більшістю парламенту, рішення переглядаються, інституції слабшають під тиском – внутрішнім чи зовнішнім. Досвід останніх десятиліть показав, що навіть у країнах із розвинутою правовою традицією формальні гарантії виявилися недостатніми для захисту від ерозії інституційної автономії. Концепція, запропонована у цій статті, ґрунтується на принципово іншій логіці.

Незворотність суб’єктності досягається через вбудовування аналітичної спроможності та контрольних механізмів у цифрову інфраструктуру – систе-

му, що працює автоматично, публічно і не залежить від рішень конкретних посадовців. Ядро концепції складають три стратегічні конверсії, кожна з яких закріплюється власним цифровим замком (рис. 3). Конверсія перша: від залежності до партнерства. ERA, що нині є джерелом бюджетного ризику – 70 % зовнішнього фінансування залежить від піврічного перегляду заморозки активів [19], – поступово перетворюється на інструмент, яким Україна управляє спільно з G7, пропонуючи власні сценарії розподілу та ризик-оцінки. Цифровий замок – публічний дашборд ERA-потоків у реальному часі на базі DREAM: коли дані відкриті для всіх учасників, жодна сторона не може маніпулювати оцінками непомітно [25].

Конверсія друга: від обумовленості до acquis. 314 заходів Об'єднаної матриці реформ зі щоквартальним навантаженням близько двадцяти маяків перевантажують апарат і звужують policy space [22]. Конверсія передбачає добровільну синхронізацію цих вимог з конкретними розділами acquis communautaire ЄС, де Україна сама визначає темп і пріоритети. Замість виконання зовнішніх умов – імплементація власного вибору, підкріпленого євроінтеграційною перспективою. Цифровий замок – автоматизований Reform Tracker із публічним доступом, де виконання умов бачить не лише місія Фонду, а й суспільство. Конверсія третя: від воєнних витрат до експортного продукту. Витрати на оборону є тягарем для бюджету, але саме вони створили унікальний оборонно-технологічний потенціал – від виробництва БПЛА до засобів радіоелектронної боротьби. Конверсія за ізраїльською моделлю перетворює цей тягар на джерело фінансового суверенітету [13]. Цифровий замок – прозора система сертифікації та експортного контролю, що забезпечує довіру інвесторів без потреби у зовнішніх гарантіях МФО.

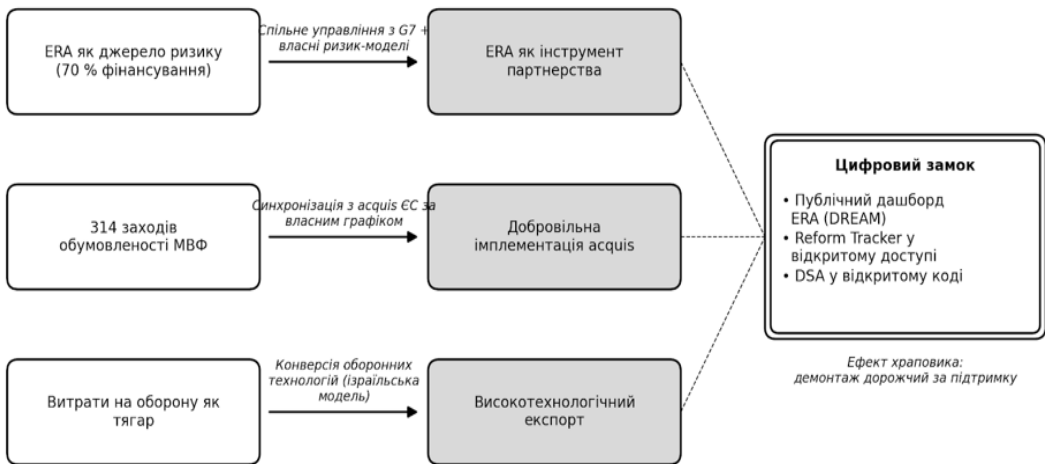

Рисунок 3. Три стратегічні конверсії та механізм «цифрового замка»
Figure 3. Three strategic conversions and the “digital lock” mechanism

Джерело: розробка автора.
Source: Author's own work.

Чому «цифровий замок» є не метафорою, а дієвим механізмом? Юридичну норму можна скасувати одним голосуванням. Цифрову інфраструктуру, інте-

гровану в десятки державних систем, демонтувати складніше на порядки. Дані, опубліковані у відкритому доступі, неможливо «заховати» назад – це і є ефект хрупковика. ProZorro неможливо «закрити»: занадто багато стейкхолдерів залежать від системи. Те саме має статися з аналітичною інфраструктурою суб'єктності: коли модель DSA опублікована у відкритому коді, а дашборд ризиків працює в режимі реального часу, повернення до закритості стає не юридично забороненим, а технічно й репутаційно дорожчим за продовження прозорості. Прозорість із декларативної норми перетворюється на структурний бар'єр, якому не потрібні санкції, бо він вбудований у самі умови функціонування системи.

Таблиця 3. Три стратегічні конверсії та цифрові замки як механізм незворотності

Table 3. Three strategic conversions and digital locks as a mechanism of irreversibility

Конверсія Conversion	Стан залежності Dependency status	Цільова конфігурація Target configuration	Цифровий замок Digital lock
Від ERA-залежності до партнерства	ERA = 70 % зовнішнього фінансування; бюджет прив'язаний до рішень G7	Суверенний ERA-фонд; спільне управління з G7; частка < 30 %	Публічний дашборд ERA-потоків у реальному часі (на базі DREAM)
Від зовнішньої обумовленості до acquis	314 заходів Об'єднаної матриці; ~20 маяків щокварталу	Добровільна імплементація acquis communautaire; темп визначається Україною	Автоматизований Reform Tracker із публічним доступом
Від оборонних витрат до високо-технологічного експорту	Оборонні витрати 7–8 % ВВП як чистий тягар для бюджету	Конверсія за ізраїльською моделлю; 10–15 % ВВП від високотехнологічного експорту	Прозора сертифікація та експортний контроль; довіра без гарантій МФО

Джерело: розробка автора.

Source: Author's own work.

4. Архітектура чотирьох інституційних стовпів. Три конверсії описують логіку змісту змін; сам зміст не втілюється без інституційної конструкції, здатної його тримати. На відміну від градуалістських моделей переходу, що передбачають послідовне формування інституцій (спочатку аналітика, потім законодавство, далі переговори), запропонована концепція виходить з необхідності одночасного формування чотирьох стовпів, об'єднаних спільним цифровим каркасом (рис. 4). Одночасність тут не випадкова – вона впливає з характеру замкненого циклу, який неможливо розірвати поступово. Послідовна розбудова, як показав досвід тридцяти років попередніх спроб, лише розтягує цикл у часі, не змінюючи його логіки.

Аналітичний стовп передбачає створення Національного центру оцінки ризиків – інституції, здатної верифікувати DSA МВФ, розробляти DMDU-сценарії та проводити Red Teaming програмних документів Фонду [10; 19]. Центр може бути створений як окремий орган при Кабінеті Міністрів або як підрозділ існуючої інституції (НІСД, майбутня Фіскальна рада). Його ключова функція – не дублювання МВФ, а забезпечення методологічної паритетності: коли уряд приходить на переговори з власними розрахунками, динаміка діалогу змінюється якісно. Прецеденти KDI та DIPRES підтверджують реалістичність цього стовпа. Цифровий каркас – модель DSA у відкритому коді, інтегрована з даними Мінфіну та НБУ [7].

Законодавчий стовп охоплює три нормативні акти. По-перше, закон про фіскальну відповідальність, побудований за чилійською моделлю структурного балансу, з окремим правилом для ERA – граничною часткою умовних зобов'язань, прив'язаних до геополітичних рішень, у структурі державного боргу. По-друге, закон про суверенний ERA-фонд, аналогічний до FEES Чилі, що забороняє використання ERA-доходів для поточних видатків і спрямовує їх на обслуговування боргу та відновлення інфраструктури. По-третє, статут Національного центру оцінки ризиків із гарантіями інституційної незалежності. Цифровий каркас – автоматичне блокування транзакцій, що порушують фіскальне правило: рішення ухвалює алгоритм, а не посадовець. Дипломатичний переговорний стовп визначає стратегію багатовекторного суверенітету – поступовий перехід від EFF до FCL за польською моделлю, диверсифікацію кредиторів (EIB, ЄБРР, потенційно АБІІ), конвертацію обумовленості МВФ в *acquis* ЄС, перехід від пасивного отримання ERA до спільного управління механізмом з G7. Цифровий каркас – публічний Reform Tracker, що робить виконання умов видимим для всіх сторін одночасно.

Легітимізаційний стовп є, можливо, найскладнішим для реалізації. Досвід Кореї («збір золота») та Ізраїлю (тристоронній пакт) показав, що стійкість реформ залежить від сприйняття їх населенням не менше, ніж від технічної якості. Для України формування суспільного консенсусу щодо витрат на відновлення ускладнюється демографічними втратами, міграційним відтоком та соціальною втомою. Саме прозорість – публічне обговорення розподілу витрат, відкриті дані DREAM, моніторинг з боку громадянського суспільства – є механізмом, що здатен компенсувати дефіцит довіри: алгоритм не піддається тиску так, як детектив чи суддя. У запропонованій архітектурі цифровий каркас виконує роль не допоміжного елемента, а стрижня – без нього чотири стовпи тримаються лише на авторитеті осіб, що ними керують.

Рисунок 4. Архітектура чотирьох інституційних стовпів із цифровим каркасом

Figure 4. Four institutional pillar architecture with digital framework

Джерело: розробка автора.

Source: Author's own work.

5. Індикатори переходу 2026 → 2030 та ресурсна реалістичність. Будь-яка концепція, що претендує на практичне застосування, має витримати перевірку ресурсною реалістичністю і мати вимірні точки контролю. Ціль, сформульована у загальних категоріях («суб'єктність», «партнерська модель»), не має управлінської цінності, доки не переведена у набір індикаторів, за якими можна у будь-який момент сказати, чи рух триває. У табл. 4 зведено ключові параметри переходу – від фіксованого стану 2026 р. до цільової конфігурації 2030 р. Кожен з індикаторів верифікований або прецедентом, або внутрішньою логікою концепції.

Таблиця 4. Індикатори переходу від патерналістської до перехідної / партнерської моделі (2026–2030 рр.)

Table 4. Indicators of the transition from paternalistic to transitional / partnership model (2026–2030)

Індикатор Indicator	2026 (факт) 2026 (actual)	2030 (ціль) 2030 (target)	Механізм досягнення Implementation mechanism
Мультиплікатор доступу Mg	58,2	< 15	Диверсифікація джерел; зниження частки ERA
Коефіцієнт абсорбції Ка	0,52–0,78	> 0,85	Зменшення кількості умов + цифровізація моніторингу
Частка ERA у зовнішньому фінансуванні	70 %	< 30 %	Суверенний ERA-фонд; ринкові запозичення; експорт
Наявність незалежної DSA	відсутня	функціонує	Національний центр оцінки ризиків
Тип програми МВФ	EFF (кредитна)	FCL або перехід	Послідовний перехід за польською моделлю
Борг / ВВП	108,6 %	< 80 %	Фіскальне правило + зростання ВВП + детінізація
Публічний дашборд ризиків	відсутній	працює в реальному часі	Інтеграція з DREAM / ProZorro

Джерело: розробка автора.

Source: Author's own work.

Мінімально достатній ресурсний пакет включає приблизно 200 аналітиків (Центр оцінки ризиків та посилення Мінфіну, НБУ, Рахункової палати) і бюджет \$20–30 млн/рік – менше 0,05 % державного бюджету. Це порівняно з витратами чилійської DIPRES (близько 15 млн дол.) і корейського KDI (близько \$40 млн), що робить запропоновану конфігурацію не амбітнішою, ніж прецеденти, а мінімально необхідною для паритетного діалогу. Законодавчий пакет – три нормативні акти. Визначальне вікно – 2026–2028 рр., доки діє поточна EFF і формується нова програма. Ключові ризики зриву: продовження конфлікту високої інтенсивності (нейтралізується через мінімальну конфігурацію у 50 аналітиків, здатну функціонувати і в умовах війни), внутрішній опір бюрократії (нейтралізується публічністю моделі – саботувати відкритий алгоритм складніше, ніж закрити інституцію), тиск на антикорупційні органи (нейтралізується цифровою прозорістю як безособовим контролером, що не піддається тиску так, як люди).

При оцінці доцільності запропонованої концепції слід зважити не лише вартість її реалізації, а й вартість бездіяльності. Збереження моделі, за якої

Mg = 58,2, а 70 % зовнішнього фінансування залежить від ERA, означає відтворення знайомого циклу: нова обумовленість, додаткове навантаження на апарат, ще вужчий простір для власних рішень. Різниця між сценарієм інвестиції у 20–30 млн дол. на рік і збереженням status quo – не кількісна, а якісна: в одному випадку Україна залишається об'єктом оцінки, в іншому стає її співавтором. При цьому концепція не передбачає розриву з МФО: Корея після виходу з програми стала донором через KWPF; Чилі зберігає доступ до FCL як страхового механізму; Польща залишається впливовим голосом у консультаціях за Статтею IV. Суб'єктність тут означає не відсторонення від міжнародної фінансової архітектури, а зміну позиції всередині неї.

Виклад основних складових концепції буде неповним, якщо не показати, що саме вона змінює у практиці публічного управління України вже сьогодні – не після завершення війни, не у гіпотетичному повоєнному «normal course», а у поточній конфігурації, в якій держава одночасно веде війну, відбудовується та реалізує євроінтеграційний курс. У частині повсякденного публічного управління в умовах війни реалізація концепції дає кілька конкретних ефектів:

- зниження перевантаження апарату за рахунок автоматизованого моніторингу приблизно 20 кварталних маяків через Reform Tracker, що знімає з Мінфіну та галузевих міністерств рутинну функцію ручного звітування перед місією МВФ;

- консолідацію аналітичної спроможності, яка сьогодні розпорошена між Мінфіном, НБУ, Рахунковою палатою, НІСД та університетами, в єдиний Національний центр оцінки ризиків із чітким мандатом на альтернативну DSA;

- прозору фіксацію ERA-потоків у реальному часі на базі DREAM, що радикально ускладнює зловживання і одночасно дає уряду публічний аргумент у переговорах з G7 про темп і пріоритети використання коштів;

- алгоритмічне блокування транзакцій, які порушують фіскальне правило, – захист бюджетної дисципліни на рівні коду, а не посадового рішення, що особливо важливо в умовах постійної ротації кадрів;

- зниження вразливості антикорупційних інституцій до тиску – цифрова прозорість виступає безособовим контролером, якого неможливо «перепризначити» адміністративним рішенням.

У стратегічному вимірі – у частині підтримки державного суверенітету у відносинах із МФО, ЄС та G7 – концепція забезпечує рамку, яка перевищує горизонт поточного програмного циклу і закріплює зміну переговорної позиції інституційно, а не декларативно. Конкретно це означає:

- 1) методологічну паритетність у діалозі з МВФ: коли на стіл переговорів уряд приходить з власною DSA, опублікованою у відкритому коді, обумовленість перестає бути односторонньою вимогою і стає предметом професійної дискусії;

- 2) інституційний захист від ерозії автономії при зміні політичного складу: цифровий замок у десятках державних систем неможливо демонтувати простою більшістю парламенту, тоді як юридичні гарантії скасовуються голосуванням;

- 3) платформу для добровільної конвертації обумовленості у *acquis* ЄС, що переводить Україну зі статусу «країни, яку зобов'язують», у статус «країни, яка обирає», – з юридичними наслідками для самої природи реформаторського процесу;

4) канал входження у співуправління ERA-механізмом з G7 через надання власних ризик-моделей: перехід від пасивного реципієнта до співавтора рішень щодо розподілу коштів;

5) структурну диверсифікацію кредиторів (ЕІВ, ЄБРР, потенційно АБП) як страховку від надмірної залежності від єдиного центру обумовленості та як важіль, що підвищує переговорну вагу України у відносинах з будь-яким окремо взятим кредитором.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших досліджень. Порівняльний аналіз трансформаційних циклів Польщі, Південної Кореї, Ізраїлю та Чилі (1985–2026 рр.) підтверджує: перехід від статусу позичальника до партнера або донора МФО у жодному з випадків не передував створенню незалежної аналітичної інституції, здатної виступати інтелектуальною противагою експертам Фонду. Ця закономірність – не випадковий збіг, а інституційна передумова, фіксація якої є одним з ключових результатів статті. Для України вона має пряме значення: розбудова власної аналітичної спроможності є не бажаною опцією, а необхідною умовою будь-якого реального переходу.

Запропонована концепція незворотної суб'єктності спирається на три конверсії – ERA з ризику на інструмент спільного управління з G7; обумовленості МВФ – у добровільну імплементацію *acquis EC*; воєнних витрат – у високотехнологічний експорт за ізраїльською моделлю. Кожна закріплюється «цифровим замком» – вбудовуванням аналітичних і контрольних механізмів у цифрову інфраструктуру (DREAM, ProZorro, Reform Tracker, DSA у відкритому коді). На відміну від юридичних норм, які скасовуються простою більшістю парламенту, цифрова інфраструктура, інтегрована у десятки державних систем, створює ефект храповика – демонтаж прозорості стає технічно й репутаційно дорожчим за її підтримання. Саме у цьому принципова новизна: концепція переносить центр тяжіння незворотності з правової площини в інфраструктурну. Інституційна архітектура переходу передбачає одночасне формування чотирьох стовпів – аналітичного, законодавчого, дипломатичного переговорного та легітимізаційного – об'єднаних цифровим каркасом. Мінімальний ресурсний пакет (200 аналітиків, 20–30 млн дол. на рік, менше 0,05% державного бюджету) зіставний з витратами DIPRES і KDI, а реалістичність кожного стовпа верифікована відповідними прецедентами.

Період 2026–2030 рр. є вікном можливостей, відкритим не назавжди: геополітична увага – ресурс вичерпний, і жодна з країн-прецедентів не зберігала пріоритетного статусу довше п'яти–семи років після пікової кризи. Це визначає темпоральну логіку дії – концепція має бути запущена у найближчі два–три роки, поки ресурси переговорної позиції ще доступні. Перспективами подальших досліджень є: кількісна операціоналізація мультиплікатора доступу і коефіцієнта абсорбції з побудовою щомісячного моніторингу; розробка технічної специфікації відкритої моделі DSA для інтеграції у цифровий каркас; компаративне дослідження моделей суверенних фондів волатильних доходів з акцентом на паралелях між ERA та чилійським FEES; аналіз правових обмежень імплементації принципу «алгоритмічного блокування транзакцій». Запропонована концепція становить рамку; її наповнення конкретикою на кожному з рівнів є завданням окремої програми досліджень і експертної взаємодії з органами публічного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутенко Г. Я. Технологія управління ризиками в публічному секторі: виклики та можливість. *Економіка. Фінанси. Право*. 2024. № 9. С. 9–14. <https://doi.org/10.37634/efp.2024.9.2>
2. Бутенко Г. Я. Кількісна оцінка впливу програм МВФ на структуру зовнішнього фінансування України. *Державне будівництво*. 2025. № 2 (38). С. 128–150. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-2-08>
3. Бутенко Г. Я. Контроль за використанням фінансів на реабілітацію. Правові засади діяльності правоохоронних органів : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5–6 листоп. 2024 р.). Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2024. С. 6–13.
4. Бутенко Г. Я. Управління ризиками у публічному секторі різних країн: уроки для України у співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. *Державне будівництво*. 2025. Т. 1 (37). <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-36>
5. Гасанов С. С. Фіскальна позиція України в умовах внутрішніх і зовнішніх шоків. *Фінанси України*. 2023. № 12. С. 7–26. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.12.007>
6. Радіонов Ю. Д. Методологічні засади дослідження управління ризиками. *Фінанси України*. 2023. № 12. С. 27–44. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.12.027>
7. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024. Київ : НБУ, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf (дата звернення: 15.02.2026).
8. Національний інститут стратегічних досліджень. Потреби зовнішнього фінансування України на 2026–2029 рр.: аналітична записка. Київ : НІСД, 2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny> (дата звернення: 10.02.2026).
9. Acemoglu D., Robinson J. A. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. New York : Crown Business, 2012. 544 p.
10. Aven T. Risk assessment and risk management: Review of recent advances on their foundation. *European Journal of Operational Research*. 2016. Vol. 253, Iss. 1. P. 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.12.023>
11. Bird G. The IMF: A bird's eye view of its role and operations. *Journal of Economic Surveys*. 2007. Vol. 21, Iss. 4. P. 683–745. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2007.00517.x>
12. Blake D. J., Payton A. L. Balancing design objectives: analyzing new data on voting rules in intergovernmental organizations. *The Review of International Organizations*. 2015. Vol. 10, Is. 3. P. 377–402. <https://doi.org/10.1007/s11558-014-9201-9>
13. Bruno M. *Crisis, Stabilization, and Economic Reform: Therapy by Consensus*. Oxford : Clarendon Press, 1993. 304 p.
14. International Monetary Fund. Extraordinary Revenue Acceleration: joint G7 framework for Ukraine support. IMF Policy Paper. Washington : IMF, 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers> (дата звернення: 10.02.2026).
15. International Monetary Fund. Poland: 2017 Article IV Consultation and Request for Cancellation of Flexible Credit Line Arrangement. IMF Country Report No. 17/339. Washington : IMF, 2017. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/11/13/Poland-2017> (дата звернення: 12.02.2026).
16. International Monetary Fund. Republic of Korea: 2001 Article IV Consultation and Program Review. Washington : IMF, 2001. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2001/cr0101.pdf> (дата звернення: 12.02.2026).
17. Medina L., Schneider F. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? IMF Working Paper WP/18/17. Washington : IMF, 2018. 76 p. <https://doi.org/10.5089/9781484338636.001>
18. International Monetary Fund. Ukraine: Seventh Review Under the Extended Fund Facility Arrangement. IMF Country Report No. 25/078. Washington : IMF, 2025. URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2025/078/> (дата звернення: 08.02.2026).
19. Marchau V. A. W. J., Walker W. E., Bloemen P. J. T. M., Popper S. W. (eds.). Decision Making under Deep Uncertainty: *From Theory to Practice*. Cham : Springer, 2019. 405 p. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-05252-2>
20. OECD. *OECD Economic Surveys: Chile 2022*. Paris : OECD Publishing, 2022. 144 p. <https://doi.org/10.1787/311ec37e-en>
21. Reinhart C. M., Rogoff K. S. *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton : Princeton University Press, 2009. 512 p.
22. Rodrik D. *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. New York : W. W. Norton & Company, 2011. 368 p.
23. Stiglitz J. E. *Globalization and Its Discontents*. New York : W. W. Norton & Company, 2002. 288 p.

24. Taleb N. N. *The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable*. New York : Random House, 2007. 400 p.
25. UNDP. *Digital Governance Readiness Assessment: Ukraine*. Kyiv : UNDP Ukraine, 2025. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/digital-governance-readiness-2025> (дата звернення: 08.02.2026).
26. World Bank. *Ukraine: Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4)*, February 2025. Washington : World Bank, 2025. URL: <https://surl.li/wncsstu> (дата звернення: 10.02.2026).
27. World Bank. *Poland's Reforms and Economic Growth. Documents & Reports*, No. 29215. Washington : World Bank, 2001. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/360041468780957770/pdf/292280no1151.pdf> (дата звернення: 12.02.2026).

Стаття надійшла до редакції 20.02.2026 р.

Стаття рекомендована до друку 28.03.2026 р.

Опубліковано 30.05.2026 р.

Butenko Hlib Yaroslavovych,

PhD Candidate, Department of Law, National Security and European Integration, Educational and Scientific Institute "Institute of Public Administration", V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

e-mail: glebutenko@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4583-3240>

THE CONCEPT OF IRREVERSIBLE STATE SUBJECTIVITY IN RELATIONS WITH INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANISATIONS: THE "DIGITAL LOCK" MECHANISM AND LESSONS FROM FOUR COUNTRIES

Abstract. The article develops a concept of enhancing state subjectivity in relations with international financial organisations (IFOs), grounded in the principle of irreversible transition from the paternalistic to the partnership model through a "digital lock" mechanism. The theoretical framework rests on three concepts: sovereign analytical capacity as an institutional counterweight to creditor expertise; the ratchet effect as a property that makes dismantling of transparency more costly than its maintenance; a typology of state–IFO cooperation models. It is demonstrated that subjectivity anchored exclusively in legal guarantees remains reversible – statutes are repealed by a simple parliamentary majority, institutions weaken under pressure – whereas embedding analytical mechanisms into the digital infrastructure of public administration makes reversion to asymmetric dependence technically and reputationally more costly than forward movement. The empirical base covers a retrospective analysis of the transformational cycles of Poland, South Korea, Israel, and Chile (1985–2026) along a unified scheme. The common denominator of the four trajectories is identified: in no case did the transition from borrower to partner precede the establishment of an independent analytical institution (KDI in Korea, DIPRES in Chile, the Fiscal Council in Poland, the Bruno team in Israel) – it functions as the precondition, not the consequence, of macroeconomic stabilisation. Three strategic conversions are proposed for Ukraine: the transformation of the Extraordinary Revenue Acceleration mechanism into joint management with the G7; replacement of IMF conditionality with voluntary implementation of the EU *acquis communautaire*; conversion of defence-technological potential into high-technology exports. Each conversion is secured by a digital lock integrated into DREAM, ProZorro, and the Reform Tracker. A four-pillar institutional architecture united by a digital framework is substantiated.

Keywords: *public administration; risk management; international financial organisations; IMF; digital lock; ratchet effect; sovereign analytical capacity; Ukraine Facility; ERA; acquis communautaire.*

REFERENCES

1. Butenko, H.Ya. (2024). Risk management technology in the public sector: Challenges and opportunities. *Economics. Finances. Law*, 9, 9–14. <https://doi.org/10.37634/efp.2024.9.2> [in Ukrainian].
2. Butenko, H.Ya. (2025). Quantitative Assessment of the Impact of IMF Programmes on the Structure of Ukraine's External Financing. *State Formation*, no. 2 (38), 128–150. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-2-08> [in Ukrainian].
3. Butenko, H.Ya. (2024). Control over the use of finance for rehabilitation. In *Pravovi zasady diialnosti pravookhoronnykh orhaniv: Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference* (pp. 6–13). Yaroslav Mudryi National Law University. [in Ukrainian].

4. Butenko, H.Ya. (2025). Comparative analysis of risk management practices in the public sector of different countries: lessons for Ukraine in cooperation with international financial institutions. *State Formation*, no. 1 (37), 504–515. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-36> [in Ukrainian].
5. Hasanov, S.S. (2023). The fiscal position of Ukraine amid internal and external shocks. *Finance of Ukraine*, 12, 7–26. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.12.007> [in Ukrainian].
6. Radionov, Yu.D. (2023). Methodological foundations of risk management research. *Finance of Ukraine*, 12, 27–44. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.12.027> [in Ukrainian].
7. National Bank of Ukraine. (2024). Zvit pro finansovu stabilnist. Hruden 2024 [Financial Stability Report. December 2024]. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf [in Ukrainian].
8. National Institute for Strategic Studies. (2025). Potreby zovnishnoho finansuvannia Ukrainy na 2026–2029 rr.: analitychna zapyska [External financing needs of Ukraine for 2026–2029: An analytical note]. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny> [in Ukrainian].
9. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. Crown Business.
10. Aven, T. (2016). Risk assessment and risk management: Review of recent advances on their foundation. *European Journal of Operational Research*, 253(1), 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.12.023>
11. Bird, G. (2007). The IMF: A bird's eye view of its role and operations. *Journal of Economic Surveys*, 21(4), 683–745. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2007.00517.x>
12. Blake, D. J., & Payton, A. L. (2015). Balancing design objectives: Analyzing new data on voting rules in intergovernmental organizations. *The Review of International Organizations*, 10(3), 377–402. <https://doi.org/10.1007/s11558-014-9201-9>
13. Bruno, M. (1993). *Crisis, stabilization, and economic reform: Therapy by consensus*. Clarendon Press.
14. International Monetary Fund. (2024). Extraordinary Revenue Acceleration: Joint G7 framework for Ukraine support. IMF Policy Paper. <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers>
15. International Monetary Fund. (2017). Poland: 2017 Article IV consultation and request for cancellation of Flexible Credit Line arrangement (IMF Country Report No. 17/339). <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/11/13/Poland-2017>
16. International Monetary Fund. (2001). Republic of Korea: 2001 Article IV consultation and program review. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2001/cr0101.pdf>
17. Medina, L., & Schneider, F. (2018). Shadow economies around the world: What did we learn over the last 20 years? (IMF Working Paper WP/18/17). *International Monetary Fund*. <https://doi.org/10.5089/9781484338636.001>
18. International Monetary Fund. (2025). Ukraine: Seventh review under the Extended Fund Facility arrangement (IMF Country Report No. 25/078). <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2025/078/>
19. Marchau, V. A. W. J., Walker, W. E., Bloemen, P. J. T. M., & Popper, S. W. (Eds.). (2019). *Decision making under deep uncertainty: From theory to practice*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-05252-2>
20. OECD. (2022). *OECD economic surveys: Chile 2022*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/311ec37e-en>
21. Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2009). *This time is different: Eight centuries of financial folly*. Princeton University Press.
22. Rodrik, D. (2011). *The globalization paradox: Democracy and the future of the world economy*. W. W. Norton & Company.
23. Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and its discontents*. W. W. Norton & Company.
24. Taleb, N. N. (2007). *The black swan: The impact of the highly improbable*. Random House.
25. UNDP. (2025). *Digital governance readiness assessment: Ukraine*. UNDP Ukraine. <https://www.undp.org/ukraine/publications/digital-governance-readiness-2025>
26. World Bank. (2025). *Ukraine: Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4)*, February 2025. <https://surl.li/wncm>
27. World Bank. (2001). *Poland's reforms and economic growth (Documents & Reports No. 29215)*. <https://surl.li/exttlg>

The article was received by the editors 20.02.2026.

The article is recommended for printing 28.03.2026.

Published 30.05.2026.